

ความเป็นมา

เมื่อเริ่มตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นขึ้นในปี พ.ศ. 2507 นั้น นโยบายหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยประการหนึ่งคือการพยายามเน้นให้เป็นสถาบันที่เชี่ยวชาญและชำนาญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงมีคณะเกษตรศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ที่ทำหน้าที่ในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี โดยมีคณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ทำหน้าที่ในการให้บริการสอนวิชาพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ และมีภาควิชาภาษาอังกฤษสอนวิชาทางด้านภาษาต่างประเทศให้กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ส่วนวิชาทางด้านสังคมศาสตร์จะเปิดสอนอยู่ในคณะเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2513 มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งคณะศึกษาศาสตร์เพิ่มขึ้น และมีภาควิชาพื้นฐานการศึกษาทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอนวิชาพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้แก่นักศึกษาต่อมาได้ให้บริการแก่คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นเนื่องจากทบวงมหาวิทยาลัยได้วางเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีให้นักศึกษาทุกสาขาต้องเรียนวิชาพื้นฐานทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น

พ.ศ. 2518 คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งภาควิชาบรรณารักษศาสตร์เพิ่มขึ้นอีก ภาควิชาหนึ่งทำการสอนนักศึกษาวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตบรรณารักษ์ออกไปทำงานในโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังขาดแคลนบรรณารักษ์อยู่อีกเป็นจำนวนมาก

ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีโครงการจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ขึ้น เนื่องจากเห็นว่าบุคลากรที่สอนวิชาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้นกระจัดกระจายอยู่ในหลายคณะด้วยกันได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และอักษรศาสตร์ และคณะเกษตรศาสตร์ ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพทางวิชาการ และการบริหารก่อให้เกิดปัญหาที่ติดตามมาหลายๆ ด้าน เช่น การทำงานซ้ำซ้อนกันการสูญเสียเวลาการขาดคุณภาพและประสิทธิภาพในการสอน การขาดการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อความสามารถของมหาวิทยาลัยที่จะปฏิบัติภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตให้การศึกษา ค้นคว้าวิจัย บริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยที่จะต้องกระทำเพื่อพัฒนาภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามเจตนารมณ์ในการก่อตั้งมหาวิทยาลัย

เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ขึ้นคือ บรรดาผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศที่มาช่วยงานและมาเยี่ยมเยียนมหาวิทยาลัยได้เน้นให้เห็นความสำคัญของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่จะสามารถช่วยศึกษาและอธิบายปัญหาต่าง ๆ ที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่สามารถตอบได้ประกอบกับผู้บริหารของมหาวิทยาลัยในขณะนั้นได้เล็งเห็นความสำคัญของวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาภาคอีสานได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ในการประชุมคณบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2519 จึงมีมติให้รวมหน่วยงานและบุคลากรที่ทำการสอนวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ไว้

ด้วยกัน เพื่อจัดตั้งเป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยมีหน้าที่รับผิดชอบการเรียนการสอนค้นคว้าและวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ส่วนการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ก็ยังคงให้ดำเนินการต่อไป)

จากมติที่ประชุมคณบดีดังกล่าว มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการร่างโครงการจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 คณะกรรมการร่างโครงการฯ ได้ดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จ โดยมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีลงวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 แบ่งส่วนราชการภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รวมอยู่ด้วย ประกาศดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 95 ตอนที่ 72 หน้า 433-437 เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2521 ซึ่งวันดังกล่าวถือเป็นวันสถาปนาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สภาพปัจจุบันและการบริหารงานคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากประวัติความเป็นมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีการเติบโตและปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารมาโดยตลอด จากยุคแรกที่มีแรกที่มีเพียง 4 ภาควิชา ต่อมาคณะฯ ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารใหม่ตามประกาศมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับที่ 2264/2564) ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2564 เรื่อง การแบ่งหน่วยงานและหน่วยงานย่อยภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พ.ศ. 2564 โดยแบ่งเป็นสำนักงานคณบดี และเพิ่มจำนวนภาควิชาเป็น 8 ภาควิชาในปี พ.ศ. 2532 และมีการเปลี่ยนแปลงจากการบริหารแบบภาควิชา มาเป็นแบบสาขาวิชาในปี พ.ศ. 2549 และในปี พ.ศ. 2565 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ปรับโครงสร้างการบริหารงานคณะฯ ใหม่ โดยแบ่งดังนี้

1. กองบริหารงานคณะ ประกอบด้วย

- 1.1 งานบริหาร
- 1.2 งานพัฒนานักศึกษาและสื่อสารองค์กร
- 1.3 งานยุทธศาสตร์และวิจัย
- 1.4 งานวิชาการ

2. การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย

- 2.1 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- 2.2 สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์
- 2.3 สาขาวิชาภาษาตะวันออก
- 2.4 สาขาวิชาสังคมศาสตร์
- 2.5 สาขาวิชาภาษาไทย
- 2.6 สาขาวิชาภาษาตะวันตก
- 2.7 สาขาวิชามนุษยศาสตร์

3. ศูนย์วิจัยและกลุ่มวิจัย ประกอบด้วย

- 3.1 ศูนย์เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ
- 3.2 ศูนย์การศึกษาตลอดชีวิต
- 3.3 ศูนย์แพศภาวะศึกษา
- 3.4 ศูนย์ภาษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 3.5 ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง
- 3.6 ศูนย์บริการแรงงานย้ายถิ่นไปต่างประเทศ
- 3.7 ศูนย์ประชาสังคมและการจัดการองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์
- 3.8 ศูนย์ชุมชนอีสานศึกษา
- 3.9 กลุ่มวิจัยความความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 3.10 กลุ่มมนุษยศาสตร์ดิจิทัล
- 3.11 ศูนย์วิจัยนโยบายสาธารณะ